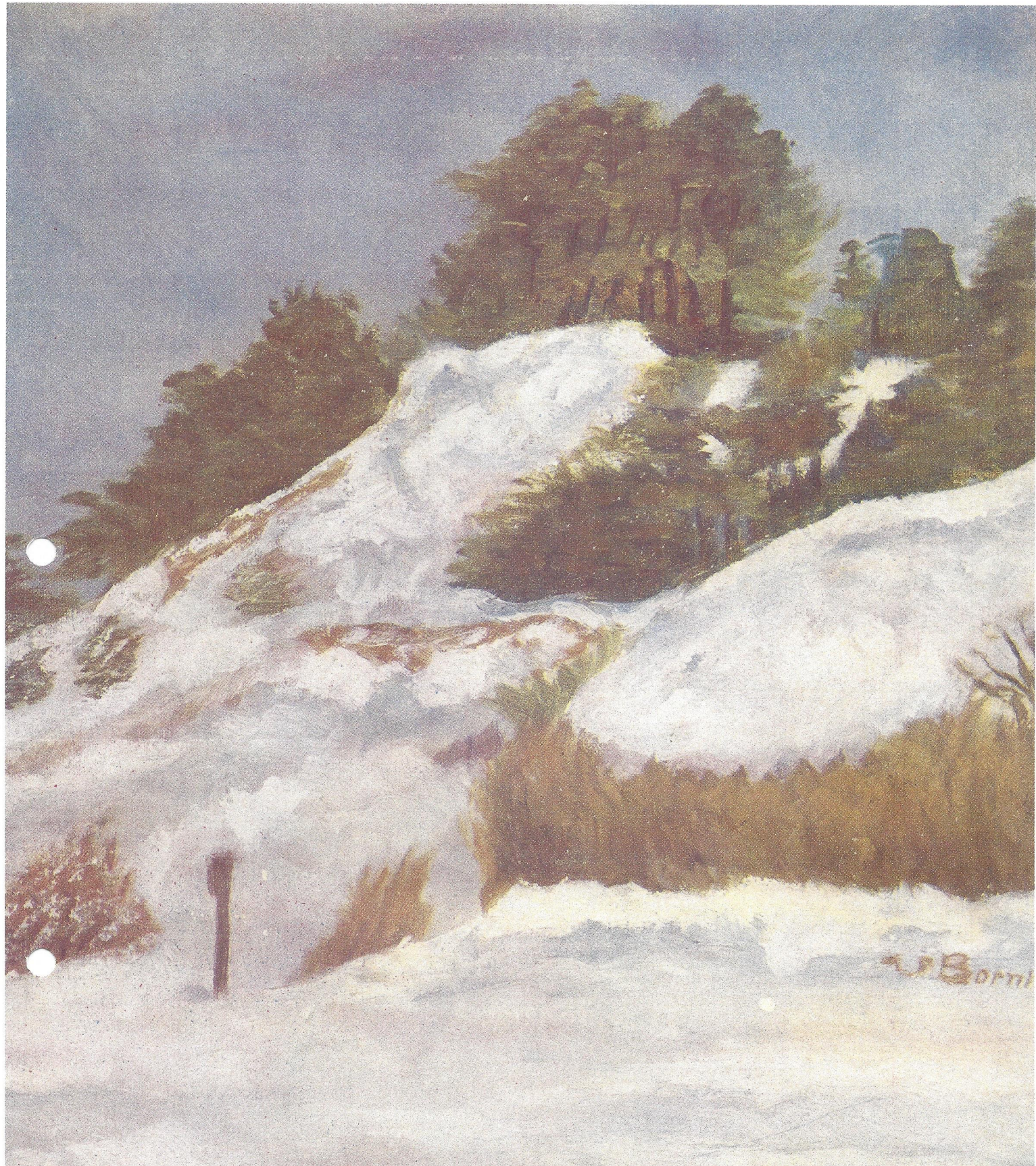

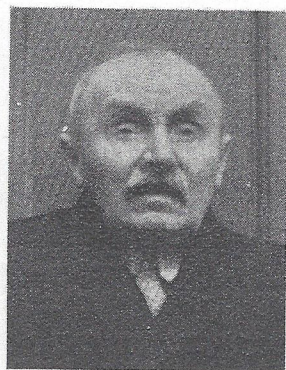
Jul i Nordsjælland

5. Aargang

Julen 1945

Udgivet af
Erland Gribso og Erik Gribso

Den gamle Kusk

i Sønderby Stræde

LARS PETER I STRÆDET FORTÆLLER

Af Onkel Hvid.

Førstelærer Chr. Hvid Simonsen, Sønderby, kendt overalt i Frederiksborg Amt som »Onkel Hvid« — har haft en Samtale med en hyggelig, gammel Nordsjællænder, der fortæller om sine Aar som Herskabskusk paa Selsø Gods i Hornsherred.

DEN GAMLE KUSK er en Betegnelse, som vist mest bruges af Udenbys-Folk. I Sønderby hedder han *Lars Peter i Strædet* eller *Den lille Lars Peter*. Hans Navn er *Lars Peter Jensen*, og han er født i et Landarbejderhjem i Dalby Huse 1861. Naturligvis maatte han tidlig selv tjene sit Brød. Og Herregaardene blev hans Arbejdsplads. I 1889 giftede han sig med en ung Pige fra Sønderby. Anna hed hun. Hendes Mor var Enke paa et Husmandssted, og Lars Peter og Anna overtog derfor Husmandsstedet, der havde et Tilliggende paa godt 6 Tdr. Land. Lars Peter blev en dygtig Husmand. Derom vidner bl. a. Det kgl. Landhusholdningsselskabs Sølvmedalje. Men han maatte for at bjerge Føden til sig og sine tillige gaa paa Arbejde. Han blev Kusk for Forpagter Buch paa Selsø. I over 25 Aar havde han denne Plads, og naar man nu, da Lars Peter er 84, kommer i Snak med ham, varer det ikke længe, før man er ude at køre med ham og Buch.

Vilhelm Christian Buch var født i Ondløse 1843. Hans Fader var Kromand. Selv gik han til Landbruget, og i 1887 blev han Forpagter paa Selsø Hovedgaard under Selsø-Lindholm Gods. Buch var en Arbejdsgiver af den gamle Type, en stor og flot Skikkelse, med en Røst, der kunde runge gennem Lade og Stald og over Herregaardens udstrakte Gaardsplads. Han var streng og kunde bruge en farlig Mund, siger Lars Peter. Han gav Folk Øgenavne. *Lybækkeren* og *Palentius* var et Par af dem. Men han var ogsaa god og retfærdig mod dem, der passede deres Arbejde. — Skældte Buch ogsaa Dem ud, Lars P.? — Ja, jeg sagde til ham engang, vi kørte ned i Haven: Der er ingen, Forpagteren skælder saa meget paa som paa mig. — Nej, ved du hvorfor, Laus? —

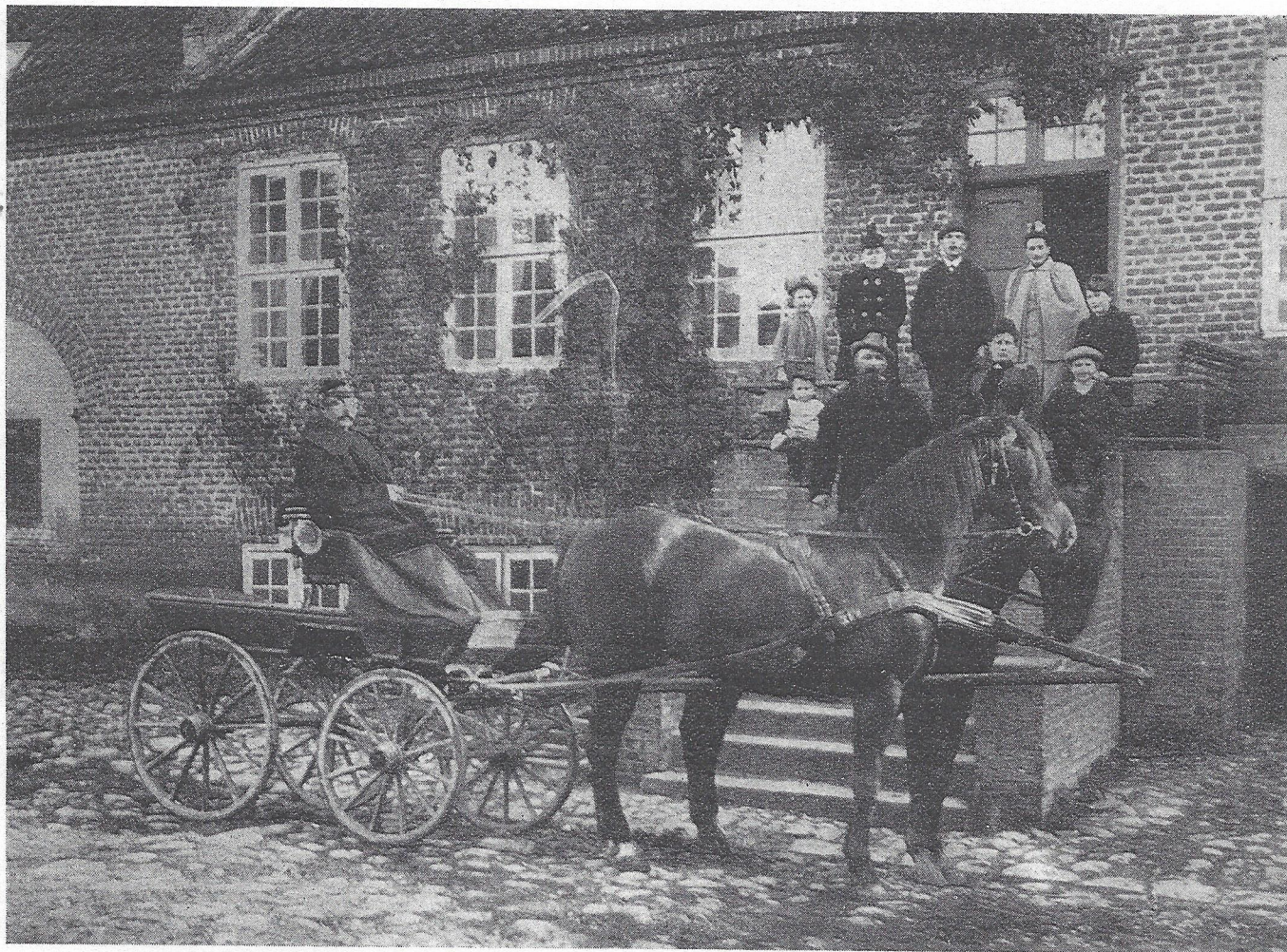
Han kaldte mig altid Laus. — Jo, jeg skal sige dig, naar jeg skælder, saa gaar det gale over. — Det kunde dog blive saa galt, at De gik fra Pladsen. Ja, det skete et Par Gange. Men Buch hentede mig igen. Saa sagde han: Mangler du ikke et Par Grise, Laus? saa kan du jo tage dig et Par ud oppe i Svinehuset. Og saa var vi gode Venner igen.

★

De havde jo Liberi. Hvor tit kørte De fint. — Somme Tider 3—4 Gange om Ugen, og ellers kørte jeg Materialkørsel. — Hvor kørte De hen for Forpagteren? — Vi kørte til Omegnens Herregaarde til de andre Forpagtere, f. Eks. til Jægerspris Hovedgaard og til Christiansminde. Det var for Resten et tyvebrændt Sted at køre hjem fra i de mørke Nætter. Det var somme Tider ikke til at se en Haand for sig gennem Skoven. Men vi kørte ogsaa tit til Tølløse. Og en Gang kan jeg huske, vi kørte til Borreby ved Skel-skør. Se, Castenschiold paa Borreby havde jo kautioneret for Buch, da han skulde have Selsø i Forpagtning. Og saa skulde Buch engang bruge Castenschiolds Underskrift paa et Dokument, der skulde afleveres paa Lindholm Dagen efter. Vi kørte til Tølløse og bedede der. Buch vilde saa hos en Vognmand leje et Spand Heste til at køre videre med. Men Vognmanden vidste godt, vi kørte lidt haardt. Han undskyldte sig: Han kunde ikke selv køre, og han havde ingen anden til det, og jeg var jo ikke kendt med hans Heste. — Saa gaar vore egne, sa' Buch, og saa kørte vi videre. Da vi kom til Borreby, stod Castenschiold selv og læssede Møg. For saadan var han. Han kunde lide selv at være med i Arbejdet. Men Buch var jo kendt med Forholdene. Han havde været Forvalter paa Borreby. Vi kørte ind i Gaarden. Og lidt efter kom C. omklædt og fin og tog imod os. Buch fik sine Papirer i Orden. Og Klokken to om Natten var vi igen paa Selsø. — Hvordan klarede Hestene nu saadan en Tur? — Udmærket. Kørehestene var et Par Elleve-Kvarters-Frederiksborgere. De var godt trænet. Naar

vi fik dem, kunde de ikke løbe saa stærkt, men naar vi havde haft dem noget, saa kunde de. — Hvor længe holdt de saa? — Tre—fire Aar. Saa fik vi nogen andre. — Der kunde vel ogsaa ske Uheld med Hestene? — Ja, det var i April 1893. Jeg tror nok, Forpagteren havde været til Auktion paa Aastrup. Da vi kørte hjemad, sa' jeg: Jeg tror, der er Ildebrand der Nordpaa. Aa Sludder, sa' Buch, for naar vi saadan kørte

to gule Norske for. Da vi var kommet gennem Skibby, syntes Buch ikke, det gik stærkt nok. Han tog Pisken og langede Hestene en over Nakken. De blev bange og sprang i Grøften. Vognen væltede, og Hestene løb med Hammel og Stang. Buch var kommet slemt til Skade. Jeg var faldet oven paa ham og havde ingen Skade lidt. Jeg fik fat i et andet Køretøj og fik ham kørt hjem. Hestene fandt man ude i Ventegrøften Da-

Lars Peter holder med „den svenske Vogn“, parat til at køre ud for Forpagter Buch (Manden med Fuldskegget).

ene to, saa snakkede vi sammen ligesom andre Mennesker. Det er en Tordensky, sa' han. Saa kørte vi noget, og saa holdt vi ved en Købmandsforretning og købte fire Bajere og to Cigarer. Men der kendte man ikke noget til nogen Ildebrand. Saa kørte vi igen. Og vi kunde nok se, der var Ildebrand. Saa gik der en Mand paa Marken og pløjede, og saa standsede vi, og Buch raabte til ham: Hvor er det, det brænder? — Det er hos Forpagter Buch paa Selsø, svarede Manden. Lad os saa komme hjem, Laus, sa' Buch. Og saa kørte vi stærkt. Men da vi kom hjem, var den ene Hest sprængt. Den døde noget efter.

★

En anden Gang kørte vi hjem en Nat. Da havde vi

gen efter. De havde ingen Skade taget, men Forpagteren var syg længe efter. Da han kom op, maatte han gaa ved Krykker, og jeg maatte følge ham i Stald og Lade. Han kom jo saa ikke saa meget i Marken, og det kunde jo nok mærkes, selv om hans Broder var Forvalter. En Dag holdt han imidlertid med den svenske Vogn og den sorte for og skulde ud at inspicere. Saa kom Posten. Det var Anders Lausen. Hør, Post, sa' Buch, kan du ikke tage Køretøjet og køre ud til det Hul derude i Marken, saa skal du se, hvor Folk vil myldre op af Hullet. Posten gik ind paa Spøgen og kørte. Buchs lille Hund løb foran og gøede, som den plejede. Og det var rigtigt nok. Da Anders Lausen kom ud i Nærheden af Hullet, myldrede Folkene op. De havde jo holdt Hvil, og nu troede de, det var

Forpagteren, der kom. Men han stod hjemme paa Bakken og grinte godt af dem.

Hvor stærkt kørte De? — Ja, vi havde jo en bestemt Takst. Det maatte tage to Timer til Roskilde. Der er 28 Kilometer. Det gik ikke saa stærkt til Skibby, naar vi var kommet derigennem, saa lod vi den hurre, og saa gik Hestene kun i gaaendes Gang op ad Skvatbrink, før vi naaede Roskilde. Naar jeg skulde til Toget i Frederikssund, skulde jeg holde for Trappen en Time og fire Minutter, før Toget skulde gaa. Men Vejen maatte kun tage tre Kvarter. En Morgen, vi kørte over, saa kørte den lille Peter Jensen omkring os, og da han kørte forbi, sa' han: Godmorgen, Buch! Saa sa' Buch til mig: Kan du saa køre, Laus, ellers skal jeg — og saa bandede han. — Lidt efter kørte vi omkring Peter Jensen, og saa sa' Buch: Godmorgen, Peter Jensen.

Det var vel ikke blot Forpagteren, De kørte for?

— Nej, naturligvis. Jeg kørte ogsaa for Familien. Og jeg kan ogsaa huske, jeg kørte til Bryllup i Skuldelev Kirke for Gardenøren (Gartneren). Han skulde have en Datter gift med en Skolelærer. Buch sa', jeg kunde tage Nr. 3 for. Det var en rumpegal Kule. Det gik ellers godt, til vi kørte ned ad Hellesø Bakke, saa blev Krikken tosset, og De ved nok, hvordan saadan en kan skabe sig. Gardenøren havde stort Grundtvigianerskæg. Han sad ved Siden af mig. Og baade Skægget og hans pæne Tøj blev fuldt af Heste-puha. Han hostede og spyttede. Men Buch grinte, da jeg fortalte, hvor galt det var gaaet.

Hvor mange Vogne havde De at holde? — Vi havde fem Vogne, en Landauer, en Kalechevogn, en Ponnyvogn og et Par andre. — De fik Heste til at dyrke Deres egen Jord med? — Ja, det gjorde jo alle Husmændene. Men Buch vilde, at de skulde møde paa Gaarden hver Dag, og gjorde de ikke det, fik de heller ikke Heste — i alt Fald ikke uden Vrøvl —. Saadan var der engang en, der sendte Bud med mig, om han kunde faa et Spand Heste om Søndagen. Den Husmand kom kun paa Gaarden en enkelt Gang, naar han ikke kunde undgaa det. Og da jeg spurgte, svarede Buch: Du kan hilse Rasmus og sige, han kan ikke min Maas til paa Torsdag, saa kommer min R. . hjem fra Holbæk.

★

Hvor meget fik De i Løn, Lars Peter? — Jeg fik 3 Kroner om Sommeren og 1 Kr. 15 Øre om Vinteren. — Og Drikkepenge? — Ja, dem vankede der ogsaa en Del af. Og saa levede man jo godt, naar man kom ud — de fleste Steder da —. Paa Parcelgaarden fik vi ingenting, saa gik Julius fra Krabbesholm, Christian fra Overbjerg og jeg til Roskilde og købte os noget Mad. Vi kunde jo ikke gaa der fra Kl. 3 om Eftermiddagen til Kl. 3 om Morgenens uden at faa

noget. Men Christian sagde det ogsaa til Østrup. Og Buch betalte mig bagefter. Jeg solgte Kalveskind og den Slags, og naar jeg saa aflagde Regnskab, saa fik jeg, hvad jeg havde lagt ud og lidt til. Jeg gav selv 50 Øre i Drikkepenge og fik 1 Krone igen.

De kørte undertiden over Isen til Roskilde? — Ja, og engang i April Maaned et Aar var Isen raadden. De andre kørte Vejen omkring. Men Buch vilde tilbage over Isen. Hestene traadte igennem flere Gange, og baade Buch og jeg stod bag paa Slæden parat til at springe for Livet. Buch smed Pelsen og jeg Kappen. Det var spændende. Men vi kom i Land. — De maatte være klar til at køre ud med kort Varsel? — Jeg maatte bruge 20 Minutter fra jeg fik Besked om at køre, til jeg holdt for Trappen. Somme Tider var det blot en Prøve. Saa kom Buch ud og sagde: Hvor skal du hen, Laus? — og saa kunde jeg spænde fra igen. Han pudsede mig for Resten engang paa en anden Maade. Jeg kørte Buch til Toget i Frederikssund en Onsdag Morgen. Saa sagde han til mig: Nu kan du holde ind paa Sommerlyst, og saa spænder du for og er her i Aften ved Toget Klokken 11. Hvis jeg ikke er her, saa spænder du fra igen og venter til i Morgen Aften. Ja, du venter, til jeg kommer, forstaar du. Ja, jeg forstod. Og jeg levede som en Greve paa Sommerlyst om Dagen, om Aftenen spændte jeg for og kørte til Elleve-toget. Buch var ikke med. Hverken Onsdag, Torsdag eller Fredag Aften. Lørdag Aften blev jeg kaldt til Telefonen. Det var ham selv. Nu kan du godt komme hjem, Laus. Jeg er kommet. Saa var han taget over Roskilde, og Hansen, Egholm, havde kørt ham hjem. Men jeg havde jo haft en hel Ferie paa den Maade.

★

Jeg har hørt, at Buch ikke var bange for at slaa, naar han syntes, det kunde være fortjent? — Nej, det skete. Han overraskede engang en, der stjal Mælk. Han fik en ordentlig Dragt Klø. Men det var vel egentlig bedre, end om han var blevet meldt til Politiet. Og Buch kunde ogsaa være helt anderledes. En Dag kom Toske-Anders til Gaarden med Sild. Saa var der en Kone, der gik der, hun spurgte, om hun kunde købe en halv Snes Sild. Ikke før du har betalt, hvad du skylder mig, sagde Toske-Anders. Det sidste hørte Buch, som var kommet til, uden at de lagde Mærke til det. Hvor meget skylder hun? spurgte Buch. Det var en Krones Penge. Væsgo', sa han, her har du Kronen, og lad hende saa faa en Snes Sild til, hun har mange Børn.

De fik et Sølvbæger for »lang og tro Tjeneste« hos Buch?

— Ja, da jeg havde været hos ham i 25 Aar. — Og nu falder Anna ind: Aldrig har jeg set Lars Peter saa nødig drage til Selsø, som da han skulde ned og have

det. — Ja, siger Lars Peter, der var jo stor Fest. Alle Forpagterne fra Horns Herred var der. Vi fik fin Middag, og jeg havde en Forpagterfrue til Bords. Jeg var jo ikke rigtig vant til det. Men det gik ellers meget godt. — Den gamle, beskedne Kusk vil ikke nøjere ind paa denne Begivenhed.

— — —

De blev hos Buch endnu et Par Aar? — Ja, saa fratraadte han Forpagtningen, og den ny Forpagter vilde, at jeg skulde lære at køre Bil. Det havde jeg ikke Lyst til, og saa flyttede jeg.

Men De har dog kørt en Del siden den Tid? — Ja, jeg havde selv Hest en Del Aar, og en Periode kørte jeg Fragt mellem Sønderby og Frederikssund. Men nu er det forbi.

Den gamle Kusk sender de svundne Tider en vemodig Tanke. Nu nøjes han med at gaa ned paa Hjørnet af Strædet og se andre køre. Og ser han et Køretøj med et Par flotte Frederiksborgheste for, da rækker han sig, og der kommer et Glimt af Glæde i de gamle Øjne. Han elsker og beundrer Heste, den gamle Kusk.

FRA STRÆDET I SØNDERBY

25

STRÆDET I SØNDERBY,
hvor Lars Peter bor, er et yndet Motiv for Kunstnere, bl. a. har Karl Larsen, Viggo Langer og Lars Svane
ladet sig inspirere af denne Landskabs-Idyl. Tegningen her
er af Arkitekt Børge Ehrhardt, Holte.